

המעגל הסגור של גיבורי יהודית הנדל

מאת אפרת פאיאנס

גם מקרי המוות האחרים, כגון מותה של מרתה ארנסט, מותו בתאונה של יואכים ועוד. הלוויות הן חלק בלתי נפרד מן החיים, אך בעוד שלמתים הן מסמנות את קץ הדרך — לגותרים בהיים הן מהוות לעתים ראשית. שוב מעגל סגור.

עשיר במיוחד הוא עולמן הפנימי של הדמויות הפועלות בספר. מבעד לשיטין אנו מגלים את שרשיהם ומניעיהם של אנשים קטנים אלה, את דחפיהם הר כמוסים ואת תשוקותיהם שאינן עשוי יות לבוא לכלל מימוש. וכיוון שקה" יונם וחסכולם אינו מאפשר להם להי" פגע על עלבונותיהם ועל רפיונם הי" מודגש — הם נעשים גיבורים-בפה או נאחזים בנקמה בחלשים מהם, שי" בדרך כלל הם גם הקרובים אליהם. מובן, כי אין פורקן בכך ומרירותכ גדלה והולכת בד בבד עם הכרתם הי" מתעמקת באפסותם ובחוסר אוניהם.

המתפש בספריה של יהודית הנדל כידור — יתאכזב. המספרת אוהבת את גיבוריה ומדברת עליהם ואליהם כלשונם ובמסגרתם. היא מתקפדת ב" מעגלים הצר ומקרינה מתוכו את חי" תם, בלי לקשט, בלי להעלות, אך ב" עיטור דק של הומור ובסגנון מתנגן, אהבה. היא רואה אותם בחולשתם, נהי" נית עמהם במעט האושר ולו גם הי" מדומה שהם זוכים לו, ומספרת את סיפורם כפי שהוא. על כן יש, אולי, לראות בהיחלצותו של שאול מן הי" מעגל מעין רמז אופטימי, תקווה לימים טובים יותר. אף כי בין הצרה של מומו הגדולה לבין החדר אצל המוס" קונה מפריד מרחק קצר, ומיטתה של מינה צופנת אולי לא פחות ייסורים ואכזבה מפרשתה של תמרה...

עם זאת, התמונה המצטיירת למק" רא הספר היא תמונת חיים אוטנטית והיא פרושה לעומק יותר מאשר לר"ר חב. בזה כוחה של יהודית הנדל ובכך יש לראות את תכלית הקריאה בספ" ריה. לשונה של יהודית הנדל עשירה ירבתיפנים. עם זאת היא מצמצמת את שפטיה, מתמצנת את תיאוריה ובונה יין משפטיירמו ההולמים את גישת המעגל הסגור, האופיינית לנושא הי" סיפור ולגיבוריו. יש הרמוניה מלאה בין המסופר לבין הסגנון ויש בהי" רות בצמצום, המוסיפה להנאת הק"ר

החצר של מומו הגדולה, מקום ההת" רחשות של סיפורה החדש של יהודי" דית הנדל (,החצר של מומו הי" גדולה", הוצ' ,עם עובד", הספריה לעם), היא מעגל סגור בתוככי חיפה התחתית. במעגל זה לכוד גיבורו של הסיפור, שאול, ולכודות נפשות רבות אחרות, המהוות מיגוון אופייני של חיי ישראל בתקופתנו. בחירת החצר על-ידי המספרת היא השלמה למעגל האישי של גיבורה שאף הוא מעגל סגור, הנע סביב תהיותיו ופחדיו של שאול, רדוף אימי-העבר, המנסה למ" צות על פי דרכו ויכולתו המוגבלות את זהווה.

יהודית הנדל היא אמנית הסיפור הלחץ, המותחם בחחומים צרים של גוף וזמן ועניינו חיים רופפים, נטולי בסיס ומשמעות, של אנשים החיים ב" שולי החברה, ה"מושכים" את הווה הווייתם כשעל גבם מטען כבד של זכרונות העבר ונפשם סרוטה ומחורצת אכזבות. על אף שהיא מגבילה את הרקע במתכוון, מצמצמת את מרתב" התמרון הנופי, מצליחה המספרת לג"ר לל יריעה רחבה של תח"מעשים ועל" מעשים בצד החוש הדקיק של העלילה הממשית. ואולי דווקא מרחב עצום זה של הבלתי-מציאותי הוא הוא הי" מקיים את הסיפור המציאותי והמשווה לו איזה ממד של עלילה, הנעדרת בו מצד עצמו. המספרת משכילה לעטוף את דמויותיה בדוק של הומור טוב, מערה עליהם חיבה ומתייחסת אל כש" לונותיהם ושגיונותיהם כאל תכונות" אנוש נסלחות, הראויות להבנה ולא לביקורת, לסיקור ולא לניתוח. משום כך גם הקורא חש עצמו כתייר בעולם קסום, שאין תיורו מעלה גופים רבי" **הנדל ויטעה**, אלא כמי שמוצא נפשות, חושף את פניהם היפות מבעד לתס" כולם ולומד להוקירן על אף גדאוחו. החצר של מומו הגדולה היא הגשר בין ראשית הסיפור, שבה נאלץ שאול לעקור מהדרו שאצל המוסקונה, לבין סיומו — שבו חוזר שאול ומשתכן ב" חדר שנטש. שם, בחצר של מומו הי" גדולה, נרקמת פרשת ההתקשרות הי" מוורה שלו עם תמרה, שיגונה על מוח ילדתה הקטנה אינו נעלם עם הזמן. אלא מתעמק והולך עד שקונה לעצ" מו אחיות-קבע בנפשה והורס אח חיי משפחתה ואת כל הנכרכים סבי" בה. סביב קו"עלילה זה, שהוא דל לעצמו, נרקמים חיהם של מומו הי" גדולה ובניה רותה ורמי, של האדון והגברת ארנסט, בעלי חדרו החדש של שאול, של סאללו הספר רדוף התאוזה ואשתו ושל אנדר"י, המצפה לאשתו שברחה ממנו. כל אחד מן האנשים הללו נושא עליו מסוה תיצוני, הבא להסתיר את נלעגותו, לשנות לחייו טעם לכאורה. מומו הגדולה, למשל, שוב איננה חיה עם בעלה זה כעשר שנים. הבעל מבלה את לילותיו בבית אחרת, אך את ימיו — עם מומו. ואת — כדי שהילדים, רותה ורמי, לא ידעו על פרידת הוריהם. אבל לילדים אין הדבר איכפת כלל. רותה חיה בעולם משלה, כשבמרכזו בילויה וחיי אהבתה עם גרשוני, חיים שאינם מוצנעים כלל מעיני מומו הגדולה אף כי רותה היא רק בת חמש עשרה וחצי. לעומת זאת, יודע רמי להפיק את הטוב מכל רע, לראות את היפה שבנלעג ולבנות לי" עצמו עולם פנימי טהור ורענן.

גיבוריה של יהודית הנדל הם אנטי גיבורים מובהקים. כל ימיהם חולפים בצל אימת המחר, אפרוריות העתיד וסייטי העבר. הם נסחפים בזרם הי" עכור, אינם מסוגלים לנווט את עצמם ואף כשהם נחקעים למערבולת — הי" חלצותם מקרית יותר משהיא מכוונת. שאול, הפקיד הזוטר בנמל, הי" בצל אימי השואה בפולין, אשר עברו עליו. הוא רוקק בשנות השלושים המאו"רות, אחד מאלפים שאין להם כוכב ורגעי תחסד שלו הם דווקא אותם רגעי ענות שהוא מבלה עם תמרה אכולת היגון ובעלת הנפש הרומאנטית, הי" מתמסרת לו בשל תשוקתו שלו יותר מאשר מתוך חשבון עולמה שלה. מע" רכת היחסים ביניהם היא בעלת גקו" דות מגע בודדות ונקודות-ניתוק רבות. כל אחד משניהם מנסה להיחלץ מן המעגל המשותף — היא ברפיונה, ב" השלמתה עם המציאות ובחרוטה מפני הבדידות; והוא — בלבטיו, ברגשותיו המתחלפים לבקרים ובקנאוהו המוס" תרת בבעל יואכים, הווכה בתמרה לי" שלושה לילות בשבועיים.

חוט השני המלווה את ההתרחשויות — ובוודאי לא במקרה — הוא הלוי" יות. כאן מות קרוב, כאן מות שכנה, וכאן — זכרונות מוות המעטרים פרי" שות-חיים. המוות המרומז והנגלה הוא הקצה הוודאי של כל המעגלים, הוא סוף הדרך לכל פרשות החיים. אולם, אין המספרת מסתייעת בו לפתרון הי" בעיות שהיא מעלה, אלא דווקא ליציי" ריתן. מות הזקנה פינה את החדר שי" אותו שכר שאול. בכך הכיר את תמרה ונוצרה פרשת התקשרותם. מות ילדי" תה של תמרה הביא למצב, שבו היתה טרף נוח לחוסר יזמתו של שאול. כך